

L'oncle

(ALDC, III, 520. L'oncle)

Per a aquest concepte, el llatí posseïa dos noms: PATRUUS 'germà del pare' i AVUNCULUS 'germà de la mare'; el català només ha retingut el darrer a través de *avoncle*, *aoncle* (amb absorció de la -v- en la vocal labial següent) i, finalment, *oncle*, amb les var. *onclo* (-u), per assimilació a la o tònica, i *uncle* (-o), pel tancament [ʰo] > [ʰu] provocat per la nasal, variant que no és exclusiva del ross., sinó que el tancament arriba fins a l'Anoia (57, 59); *unclet* 32 neix en el marc de l'afectivitat, atribuït a l' 'oncle que no es casa'; *conco* és un hipocorístic de *onclo*, que es va propagar al campidanès *concu*, *cuncu*; l'antic *avoncle* va donar l'eiv. *blonco* 83, 84 (< **ablonco*), amb conversió de la -v- en -b- per la dificultat d'articular el grup -vl-.

Tio és un manlleu al cast. *tío*, analògic de *tía* (< llatí tardà THIA < gr. θεία), que coneix el diminutiu afectiu *tiet* 33,

34, 39, 44, 51, 53, 58, 124: una prova del caràcter nouvingut de *tio/tiet* és que en les poblacions on aquest mot alterna amb *onclo*, aquest és considerat arcaic (noteu la diferència d'article en el mall. *es conco/el tio*); en men. *l'onclo* 71, amb article literari, es diu del capellà, oposat a *es conco* 'oncle', amb article salat.

L'alg. coneix dos sardismes: *xiu* 85 (< logudorès i campidanès *tsiu*) i *babai* 85 (< sard *babbai*, veu infantil amb el significat de 'pare, papa').

Per a la distribució geogràfica, el tipus *oncle* s'estén pel Principat i el Rosselló, *tio* pel País Valencià, on va substituir *oncle* en el segle XIX, i la Franja, i *conco* ocupa Mallorca i Menorca.

Són normatius *oncle*, des del DG₁, 1932, i *conco*, des del DIEC₁, 1995.

